LAPSEPÄRANE MÄNGUKESKKOND JA LASTE HUVIDEST LÄHTUV AKTIIVÕPE

VELLE ROHELPUU MAALI KAASIK

Johannes Käis

KUIDAS LUGU, NÕNDA LAUL

/Eesti vanasõna/

Koit õpetajale:

„Ma kingin sulle armastuse!”

LAPSEPÄRANE = „LÄHTUMINE LAPSEST“:

„Üldõpetust käsitlevaid töödes algul tõepoolest samastati see õppekorraldus kord lapsest lähtuva (lapsepärase) õpetusega, kord …“

(Johannes Käis. Üldõpetus algkoolis. Kasvatus, 1924)

„Õpetuse kohandamine lapse vaimse arenemisastmega, ta vaimse jõuga, „lähtumine lapsest“ on tänapäeval kindlasti tunnustatud didaktiline nõue, jõukohase ehk arenemiskohase õpetuse tee.“

(*Johannes Käis. Õpetuse alused ja teed, 1944*)

„Lapsepärasuse nõue tähendab seda, et õpetuse sisuks võivad olla ainult lapse huvideringi kuuluvad asjad ja nähtused, mis talle ka arenemis- ja jõukohased. “

(Johannes Käis. Kooli-raamat, 1996, 2004)

Johannes Käis: „Kooliuuenduse vajaduse peab ära tundma iga õpetaja. Uuenduspedagoogika sihiks on isiksuse kujundamine.“

MIKSPÄRAST
AIA SEEST VÕTTA, KUI AIA TAGA ON

/Eesti vanasõna/

Miks olen valinud lapsepärase ehk lapsest lähtuva õpikäsituse?

Kenert ja Genert riietuvad. Kenert: „See juhtus iseenesest!”

Genert: „Iseenesest ei juhtu midagi. Sa võta mõistus pähe!“

- „MA TAHAN MÄNGIDA!“

Kindlaks kellaajaks planeeritud õppe- ja kasvatustegevused hakkisid laste päeva ja mänguaja. Me ise soodustasime seda, et tegevused jäävad lapsel pooleli, ta ei saa tegevuses süvitsi minna, keskenduda.

- NÄDALAPLAANI koostamise pinge, see surub raamidesse. Suhtumine, et nädalaplaan tagab tulemuslikkuse? Meie puhul on tulemuslikkus näha laste peal.
- TEEMAKÄSITLUS pealiskaudne, rutakas. Täiskasvanu teeb teema osas valiku, mitte ei ole määrav lapse huvi.
- EESMÄRGISEADE lähtub õppekavast, mitte lapse arengust.
- MUUTUNUD ÕPIKÄSITUS (MÕK) toetab uut mõttelaadi.

Pärijata pole pärandit

Joh Käis: „Kasvatuse ja hariduse ülesandeks on meie kultuuri väärtusi tulevaile põlvile edasi anda, neid meie kultuuriliste varanduste pärijateks teha.“

KUIDAS ARM, NENDA ABI!
KEL HÄDA, KÜLL SEE ABI OTSIB!
/Eesti vanasõna/

Õpetaja Maalil on kevadpeo puhul pastlad jalas.

Tuuli küsib: „Miks sul pastlad jalas on, pastlapäev *(vastlapäev)* on ju läbi?“

MEID AITAS

- PÄRIMUS
- NALI JA VANASÕNAD
- PILLI TINISTAMINE
- LAULU JORUTAMINE
- JUTU VESTMINE
- ROLLIS OLEMINE
- LOODUSLIKUD VAHENDID
- RAHVUSLIKUD MÄNGUD

NING SEDA KÕIKE MEIE LASTELE SOBIVAS VORMIS, MEILE ENDILE KOHASELT.

MA EI PEA TUNDMA, ET TEEN VALESTI, VAID MA LOON OMA PÄRIMUST!

Johannes Käis:
„Esimese 6 aasta kestel valitseb lapse elus mäng. See on tõeline mänguiga.“

Pedagoogid on laste arengu suunajad ning arengut toetava keskkonna loojad.

/Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava/

LAPSE MÄNGUASI ON PUUPULK JA …

/Eesti vanasõna/

Naomi ja Ramil on juba tükk aega õpetaja kõrval seisnud ja vaadanud, kuidas teised lapsed enne liikumistegevust ringi jooksevad.
Õpetaja: „Küll te olete ikka targad lapsed, hoiate oma jõudu liikumistegevuse jaoks!”
Ramil: „Ma ei tahagi midagi teha. Ma olengi juba vormis!“

- LAPS JA MÄNG, MÄNGUKESKKOND
- ÕPPIMINE (mitte õpetamine!)

„Iga laps on omaette individuaalsus. Kasvatuse ülesanne on selle “mina“ kujundamine tõeliseks väärtuslikuks isiksuseks.“

/Johannes Käis/

Õppe- ja kasvatustegevuse üldeesmärk on lapse mitmekülgne ja järjepidev areng.

/Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava/

ELA ÕPPIMISE TARVIS JA ÕPI ELAMISE TARVIS

Rühma külastavad mardisandid.

Mardisant: „Vaatame, kas teil nutti ka on?”

Lydia Adelheid: „Mul oli, aga eile kodus kadus ära!”

- LAPS ON TÄHTIS. Esmane ei ole õppekava. Mitte alati ei alusta me eesmärgiseadest, sest see surub raamidesse.
- LAPSE AKTIIVSUS ja ENESEALGATUS. Lapsed on iseseisvad, julged, aktiivsed, innustunud loojad.
- LAPSE HINNANG. Laps analüüsib oma tegemisi ja töid ning annab hinnangu.
- LAPSE VÄÄRIKUS. Lapsed teevad kõike seda ise, mida nad suudavad.
- LAPSE OMA RÜTMIS ARENG. Intervjuud, individuaalne vaatlus ja vestlus. Poisid ja tüdrukud.

„Lapsi tuleb õpetada mitte niipalju tõsiasju teadma, kui neid otsima ja leidma.“

/Johannes Käis/

IGA TÖÖ TAHAB OMAL AJAL TEGEMIST

/Eesti vanasõna/

Tuuli on juba tükk aega wc-s kadunud. Õpetaja teeb ukse lahti ja vaatab sisse. Tuuli seisab poti ääres ja nühib wc-harjaga potti.

Õpetaja: „Kas sa pesed potti?“

Tuuli tõsiselt: „Ma tahtsin kodus ka teha, aga emme ei lubanud.“

- LAPS ÕPIB TEGUTSEDES.
- TEGEVUS KUI PROTSESS. Tegutseme loovalt, hetke ajel; lapsed vabad, rõõmsad, head mängijad, tegevuse algatajad.

Õpetaja lapsele: „Sa ei pea oskama, me koos õpime!“

„Töökool kasvatab last tööle töö läbi. Töökool hoolitseb aktiivsuse, isetegevuse eest.“

/Johannes Käis/

HEA HAKKAMINE ON JU POOL TÖÖD

/Eesti vanasõna/

Johan Adrian pahaselt Genertile: „Mine metsa!“

Genert vastab üllatunult: „Mida! Ma olen ju lasteaias!“

- ÕPPIMINE ELU KÄIGUS. Õpime iga hetk ja igal pool. Suuname üksteist aitama, ise abi otsima ja tegevust leidma.
- VABA SUJUV TEGUTSEMINE. Päev möödub tegutsedes, sõbralikult, individuaalselt lähenedes.
- TUNNE HETKEST RÕÕMU!

Õpetaja peab õppija eest kõrvale astuma ja töö keskkohta õppija enda asetama.

/Johannes Käis/

MIS ON ANTUD AUGA,
VÕTA VASTU TÄNUGA

/Eesti vanasõna/

Johan Adrian on õues palli ära lõhkunud. Tuppa tulles küsib Genert kavala näoga: „Mis siis saab, kui Johanist kasvab pätt?" Õpetaja: „Mis sa arvad, mis siis saab?" Lapsed hakkavad omavahel arutlema…

Laps on õppe- ja kasvatustegevuses aktiivne osaleja ning tunneb rõõmu tegutsemisest. Last kaasatakse tegevuste kavandamisse, suunatakse tegema valikuid ning tehtut analüüsima.

/Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava/

Õpetajate päev Lepatriinu rühmas on natuke teistmoodi. Lapsed on võtnud õpetajate rolli ja õpetajad on lapsed.

Õue minnes jätab õpetaja Maali endale alusseeliku selga ja nagu lastele kohane on seelikusaba tagant värvli vahele jäänud.

Potikuid jalga pannes seisab Arabella õpetaja Maali selja taga ja ohkab: „Maali, sa oled tagant veel ilusam kui eest poolt!"

- VASTUTUS INNUSTAB. Sujuvalt antakse lastele enam vastutust.
- USALDA JA ANNA AEGA.

Pedagoogika on kunstiõpetus, õpetaja on kunstnik.

Õpetaja peab kunstnik olema selles mõttes, et ta kõike väärtuslikku, lapsepärast, eluküllast kujutada suudab.“

/Johannes Käis/

KUDA SINA EES, NII LAPS JÄRGI

/Eesti vanasõna/

Õpetaja vaade lapsepärase ehk lapsest lähtuva õpikäsituse rakendamisel

Laps: „Te jääte varsti vanaks ja surete ära. Siis ma saan õpetajaks!“

- Õpetajana naudin oma tööd.
- Olen innustunud, avastamisrõõmus ja mänguline õpetaja.
- Rühmameeskonna koostöö!
- Lapse ja õpetaja suhe. Laps on võrdväärne partner!
- Kui laps ja õpetaja on rahulolevad, siis on ka lapsevanem tänulik ja koostööaldis.

Õpetaja peab passiivseks jääma väliselt, kõnelemise suhtes, olles selle asemel aktiivne õppija algatusel läbiviidava töö üldises juhtimises.

/Johannes Käis/

SAAD SEDA, MIDA OLED ÄRA TEENINUD

Johan Adrian hüüab õpetaja Maalile, kes käis õhtul lasteaia hoovist läbi: „Kuule sa tulid liiga hilja, lasteaed pannakse juba kinni!“

- Saad seda, mida oled ära teeninud – meil on õppekäikude ajal alati ilus ilm!
- Eluks vajalike oskuste õppimise ja teadmiste saamiseks luuakse olukordi (nt pimedas või tihedas metsas liikumine)
- Kui lapsed lasteaeda tulid, siis igat tegevust saatis laul:

  Millega sa lasteaeda tulid? – Autolaul

  Kas lähme õue? – Põu, põu, põu, püksid jalga

  Magama minemine – unelaul „tekkidega“

„Vaheldust huvi säilimiseks toome õpetusse töövõtete mitmekesistamisega“

/Johannes Käis/

AUSTA TÖÖD, SIIS TÖÖ AUSTAB SIND JÄLLE

/Eesti vanasõna/

Õpetaja on lõhnastatud.

Stennartist möödudes veab poiss ninaga õhku ja küsib õpetajalt: „Kas sa oled endale sääsemürki peale pannud?”

- Nädal ja päev kujunevad just selliseks nagu hommik sellele suuna annab.
- Järjepidevus. Pidevalt võetakse „luubi alla“ ka eelnevate aastate eesmärke ja tegevusi, et teadmised ja oskused kinnistuksid.
- KIIRRONG vs PEATUSEST-PEATUSESSE SÕIT: Meie ei tooda, vaid võtame aega lapsega rääkimiseks, tegutsemiseks, analüüsimiseks … Õpetaja näeb iga last tervikuna, tema eri külgi, individuaalsust. Laps saab oma rütmis asju teha, tegutseda.

Ikka püsib veel õpetajate keskel arvamus, et ainult tema valib tööd, näited, seletab, korraldab.

Ei hinnata veel küllaldaselt tööd, mis on korraldatud mitte õpetaja kui täiskasvanu seiskohalt, vaid noore kasvava hinge huvide ja arenemisvõimaluste kohaselt.

/Johannes Käis/

HEA PÜÜDE JUURES ÄRA KARDA HALBA VARJU.

/Eesti vanasõna/

Kriitika lapsepärase ehk lapsest lähtuva õpikäsituse rakendamisele

Õpetaja vahetab T.H.Ilvese pildi K.Kaljulaidi pildi vastu.

Eliise vaatab tegevust kõrvalt ja ütleb:

„Noh, võtsite Ilvese maha jah!”

- Dokumenteerimise suur maht. Aga see aeg tuleb sellest ajast, kui anname lapsele aega mängimiseks. Dokumentide vormide järk-järguline välja töötamine võtab aega ja tuleb kogemusega; nende pidev täiustamine, mõnest loobumine – me teeme asju, mida on vaja teha lapse arengu huvides.
- Suhtumine: Sinu töö peab olema paberil nähtav. Kui paberil ei ole kirjas, siis nagu ei tee tööd?
- +/- laste arengu hindamise tabelid ei õigusta end. Järjepidev arengu jälgimine on küll töömahukas, kuid võimaldab arenguvestlusel väga konkreetselt lapse arengust rääkida.
- Teiste (kes veel rutiinirattas veerevad) kriitika.

USU ISE, MIDA TEED, JA KÕIK TOIMIB!

JULGE EKSIDA, JULGE ÕPPIDA!

Üks kõigi eest,
kõik ühe eest!

Tänulikud MEIE